

JUR9101 Rettsteori, vitenskapsteori og metode

Emnets nivå og omfang

Nivå: ph.d.- emne for kandidater tatt opp på fakultetets ph.d. -program

Plassering i programplanen: emne under del A, del av modul 1

Undervises: hvert vårsemester (mai mnd)

Studiepoeng: 2,5

Kort om emnet:

Emnet gir en innføring i noen grunnleggende rettsteoretiske, rettsfilosofiske, vitenskapsteoretiske og metodiske emner i rettsvitenskap.

Emnet skal bidra til å heve kunnskapsnivået ditt innen de nevnte emnene, legge til rette for selvstendig og kritisk refleksjon over rettsteori og metode og gjøre deg i stand til å formulere gode problemstillinger for fremtidig forskning.

Emnet inneholder tre rettsteoretiske og vitenskapsteoretiske sesjoner samt en metodesesjon:

1. Rettsfilosofiske grunnspørsmål knyttet til naturrett, moderne analytisk teori og rettspositivisme, med skandinavisk rettsrealisme
2. Rettighets- og rettferdighetsteorier
3. Hermeneutisk teori, teorier om retten som en del av samfunnets normative kommunikasjon og om rettens legitimitet i samfunnet
4. Metodiske diskusjoner knyttet til forholdet mellom juridisk metode og ulike forskningsmetoder i rettsvitenskap. Kritikk-begrepet og henvisninger til ulike former for kritisk teori.

I undervisningen og seminarene vil sammenhenger mellom tekster, teorier og perspektiver bli belyst og diskutert.

Den første sesjonen om rettsfilosofiske grunnspørsmål vil legge vekt på språklige og innholdsmessige klargjøringer, metode, begrunnelser og stipendiatenes egne refleksjoner rundt dette. På den rettspositivistiske siden er den skandinaviske rettsrealismen og Hart og hans etterfølgere viktige (Eng, 2007/2012, Hart, Raz). På den naturrettslige siden er Kant den grunnleggende forfatter. Linjen vil bli trukket videre til Alexy og Habermas som etterfølgere i den kantianske tradisjon.

Den andre sesjonen vil gi en presentasjon av noen sentrale teoretikere innenfor rettighets- og rettferdighetsteori med vekt på Rawls og Nussbaum. Linjen her vil også trekkes videre til Habermas og Walzer.

Den tredje sesjonen vil ta utgangspunkt i hermeneutisk teori og annen språkteori med hovedvekten på Gadamer. Dette vil utvikles videre dels med kommunikativ teori med Habermas og Luhmann, der rettslige kommunikasjon og argumentasjon sees i forhold til politisk og etisk og andre normative former for kommunikasjon og dels med institusjonell teori med vekt på MacCormick. Teorier om rettens polykontekstualitet vil presenteres i sammenheng med de foregående teorier.

I den metodiske sesjonen brukes aktuelle norske og nordiske metodiske bidrag med vekt på blant annet argumentasjonsteori, kontraktsrett og språkteori med bidrag fra Graver, Stang Dahl, Hellner, Tuori og flere andre.

Utdrag av både originaltekster og beskrivende og forklarende sekundærttekster vil bli brukt. Det skal også brukes tekster som diskuterer aktuelle metodiske posisjoner og problemstillinger.

I undervisningen skal det legges vekt på teoriens egenart og forskjellene mellom dem, og hvordan de har vært utviklet i forhold til hverandre.

Hva lærer du?

Emnet skal gi deg

- 1) kunnskaper om sentrale og aktuelle retninger i forskningsorientert rettsteori, rettsfilosofi, vitenskapsteori og metode i rettsvitenskap,
- 2) evne til selvstendig teoretisk og metodisk refleksjon over teorier, metodiske perspektiv og tekster som er gjennomgått,
- 3) evne til refleksjon over nye rettsvitenskapelige problemstillinger, og
- 4) evne til sammenligning mellom ulike metodiske trekk og ulike perspektiver innenfor rettsvitenskap.

Det legges særlig vekt på de vitenskaps- og forskningsteoretiske og de metodiske aspektene ved teoriene og metodene som gjennomgås. Det legges vekt på å utvikle evne til selvstendig refleksjon over de teoriene som presenteres, og over de metodiske og forskningsmessige konsekvensene av å anvende ulike metoder, samt evne til refleksjon om krav til vitenskapelighet innenfor rettsvitenskap.

Pensum og deltakelseskrav:

- pensum ca. 350 sider, se veiledende pensum- og litteraturliste nedenfor
- deltakelse i seminar
- skrive essay (5-10 s) etter JUR 9101 eller 9102 (se Retningslinjer for essay).

I den veiledende pensumlisten nedenfor er det angitt relevante originaltekster og sekundærlitteratur. Til hvert seminar settes det sammen en pensumliste som velges fra tekster på denne listen og eventuelt supplerende tekster knyttet til de forelesere som benyttes, eller nye tekster som er kommet til og som egner seg for seminaret.

I tillegg kan du lese et utdrag på ca.100 sider av et oversiktsverk i rettsteori der de ulike retningenes egenart forklares og plasseres i forhold til hverandre. Du kan lese oversiktsboken ”Rettens mange ansikter” (kap.2, 1-2 og kap.4, ca.100 s) eller sette sammen et tilsvarende

pensum fra et av de andre oversiktsverkene som er nevnt nedenfor. Disse tekstene skal tjene som bakgrunn og referanse for de mer spesialiserte og konkrete tekstene til seminarene.

Veiledende pensum og litteraturliste:

Oversiktsverk som referanselitteratur:

Jørgen Dalberg-Larsen, *Rettens mange ansigter*, København: DJØF-forlaget, 1998, kap.2, 1-2 og kap.4, tils.ca 100s.

I stedet for denne teksten kan det leses et tilsvarende utdrag, ca.100s, fra andre oversiktsverk:

Jurisprudence, red.James Penner, David Schiff, Richard Nobles, Oxford: Oxford University Press, 2005, (kommentarartikler og originaltekster) 1120 s,

Rettsfilosofi, red.Henrik Palmer Olsen, Ole Hammerslev, København: Hans Reitzels forlag, 2011, (kommentarartikler og originaltekster) 805 s

Richard Nobles, David Schiff, *A Sociology of Jurisprudence*, Oxford: Hart, 2006, 230 s

Originaltekster og sekundærlitteratur til seminarene:

Hans-Georg Gadamer, *Sannhet og metode*, Oslo: Pax, 2010, s.302-322 og 365-381, (35 s) (*Truth and Method*, 3.utg., London: Sheed and Ward, 1996, oppr.1960)

Neil MacCormick, *Institutions of Law*, Oxford: Oxford University Press, 2007, kap.1, 2 og16, (52 s),

Svein Eng, "Lost in the System or lost in Translation? The Exchanges between Hart and Ross", i *Ratio Juris*, vol.24, 2011, s.194-246, (55s)

Svein Eng, *Rettsfilosofi*, Oslo: Universitetsforlaget, 2007/2012, utdrag, se særlig del IV, kap.2, 4.2 – 4.5 (om Kant) og 6,

Svein Eng, "Why Reflective Equilibrium? Kant and Rawls on Justification", manuscript inder publication,

H.L.A.Hart, *The Concept of Law*, Oxford: Clarendon Press, 1961, kap.VI. 1. (10 s.) (se også kap. VII.1., 12 s.)

Karl Olivecrona, "Introduction" fra *Law as Fact*, Copenhagen: Munksgaard, 1939, s. 9-17, (9s),

Immanuel Kant, *Grunnlag til moralens metafysikk*, i flere utgaver, se blant annet *Morallov og frihet*, oversettelse ved E.Storheim, Oslo: Gyldendal, 1997, utdrag,

Joseph Raz, "The Argument from Justice, or How Not to Reply to Legal Positivism" i *Law, Rights and Discourse. The philosophy of Robert Alexy*, red. G. Pavlakos, Oxford: Hart, 2007, s.17-36, (20s)

Alf Ross, *Om ret og retferdighed*, København: Nyt nordisk Forlag, 1953, kap.I og II, utdrag,

- Alf Ross, "Validity and the Conflict between Legal Positivism and Natural Law" i *Normativity and Norms*, red. Paulson og Paulson, Oxford: Clarendon, 1998, (oppr.1961), s.148-163, (25s)
- Robert Alexy, *A Theory of Legal Argumentation*, Oxford: Oxford University Press, 1989 (1978), del C, kap.II,2.4, s.250-273, (24 s)
- John Rawls, *Rettferdighet som rimelighet*, Oslo:Pax, 2003 (1971), kap.1 (30 s.)
- Andreas Føllesdal, "Innledning" til *Rettferdighet som rimelighet*, Oslo:Pax, 2003,
- Martha Nussbaum, ch.1 "Women and Cultural Universals" i *Sex and Social Justice*, New York: Oxford University Press, 1999, s.29-54, (25s),
- Cathrine Holst, "Martha Nussbaum's outcome-oriented theory of justice", ARENA-workingpaper no.16/2010, (18s)
- Amartya Sen, *The Idea of Justice*, London: Allen Lane, 2009, del I, kap.6, (28 s)
- Michael Walzer, "Complex Equality" i *Spheres of Justice*, New York: Basic Books 1983, s.3-30, (28s,)
- Ronald Dworkin, "What is Law" og "Interpretive Concepts" i *Law's Empire*, Cambridge, Mass: Belknap Press, 1986, s.1-11, 45-86, (50s)
- Tove Stang Dahl, *Mot en fortolkende rettsteori – det kvinnerettslige argument*, Tfr, 1988, no.1-2 (15s.)
- Jürgen Habermas, *Between Facts and Norms*, Cambridge: Polity Press, 1995, utdrag fra kap.3.3, 4.2 og "Postscript" (s.118-131, 157-168 og 448-458), (36 s.)
- Niklas Luhmann, "The Self-description of the Legal System", kap.11, og "Society and its Law", kap.12, i *Law as a Social System*, Oxford: Oxford University Press, 2005, s.423-431, 464-475, (20s)
- Inger-Johanne Sand, *Retten i det polykontekstuelle samfunn*, i *Retfærd*, no.4, 2005, (s.1-28s)
- Kaarlo Tuori, "Modern Law and its Problems", kap.1 i *Critical Legal Positivism*, Aldershot: Ashgate, 2002, (s.3-30, 27 s.)
- Gunther Teubner, "Refleksiv rett", København, 1988, (s.30-38, 42-46, 14s.)
- Jacques Derrida: *Brev til en japansk venn*, i *Agora* nr. 1-2, 2005, s.5-11 (6s.)
- Jacques Derrida, *Lovens makt*, utdrag, Oslo, Spartacus, 2003, (s.26-37, 12s.).
- Hans-Petter Graver, "Vanlig juridisk metode? Om rettsdogmatikken som juridisk sjanger", *TfR*, nr.2/2008, s.149-178, (30 s.)
- Hans Petter Graver, "Rettsforskningens oppgaver og rettsvitenskapens autonomi", *TfR*, nr.2/2011, s.230-250, (20s)
- Hans-Petter Graver, *Juridisk overtalelseskunst*, Bergen: Fagbokforlaget, 2008, (s.43-65) (22s)

Jan Hellner, *Metodproblem i rettsvitenskapen*, Stockholm: Jure, 2001, kap.1 og 2, (s.17-30, 31-55, 39s.)

Svein Eng, *U/Enighetsanalyse*, 1998, Del. I, kap.4, (s.9-12), del II F kap.3.1 (s.314-326) og del III kap.3 (s. 432-435) (tils. 20 s.)

Tove Stang Dahl, "Kvinnerett som rettsvitenskap" i *Kvinnerett*, vol.I, 1985 (s.29-38, 10s.)

Thomas Wilhelmsson, "Various Approaches to Unfair Terms and Their Background Philosophies", i *Juridica International*, 2008, (s.51-57, 7s.)

Kåre Lilleholt, "The Draft common Frame of Reference and "Cancellation" of Contracts", i *Juridica International*, 2008, (s.111-117, 7 s.)

Alf-Petter Høgberg, utdrag fra *Kontraktstolkning*, kap.2.2.2.6 "Om taushet og lakuner i kontrakten" og kap.4.7 "Særlig om integrasjonsklausuler", (s.54-58, 152-163, 17s),
Jan Fr.Bernt, "Normativisme og pragmatisme i rettsvitenskapen", i *Jussens Venner*, vol.39, no.2, 2004, (s.61-73, 12s.)

Synne Sæther Mæhle, *Gjelder det andre regler for rettslig argumentasjon i rettsdogmatikken enn for domstolene?* LoR 2004 s. 330-342 – 13 sider

Alexander Somek, *The Spirit of Legal Positivism*, German Law Journal 2011, s.729-756, (28s)

Pierre Schlag, *A Brief Survey of Deconstruction*, 27 Cardozo Law Review 741, 2005, (12s)